

L'EVANGELI DE JOAN «MARC»

XVI. JERICÓ, CAMÍ DE JEROSÒLIMA: RIQUESES, LLUITES DE PODER I CEGUESA DELS DOTZE

57. **[A] 10,17-22 *L'home ric declina el seguiment*

58. **[B] 10,23-31 *Incompatibilitat entre riquesa i Regne de Déu*

59. **[C] 10,32-34 *Enèsima predicció de la passió i resurrecció*

<60. **[D] Evangelí Secret-Per. 1: *Resurrecció d'un jove a Betània, en «els confins de Judea, per l'altra riba del Jordà»*

<61. **[D'] Evangelí Secret-Per. 2: *Iniciació del jove en el projecte recòndit (profund) del Regne de Déu*

62. **[C'] 10,35-45 *Lluites de poder entre els Dotze*

<63. **[B'] Evangelí Secret-Per. 3: *Jericó: Jesús no acull el grup de dones*

64. **[A'] 10,46-52 *El cec de Jericó, figura dels deixebles*

**59.[C] 10,32-34 *Enèsima predicció de la passió i resurrecció*

[a] 32 *Es trobaven ja en el camí amb vista a pujar a Jerosòlima i Jesús els anava emmenant; ells estaven esbalaïts.*

[a'] *Prengué de nou a part els Dotze i començà a dir-los el que li havia de succeir: 33 «Mireu, estem pujant a Jerosòlima i el Fill de l'home serà lliurat als summes sacerdots i lletrats: el sentenciaran a mort i el lliuraran als pagans, 34 es burlaran d'ell i li escopiran, però al cap de tres dies ressuscitarà.»*

La tercera seqüència [C] (Per. 59) consta de dos elements: a || a'. En el primer hi trobem la composició de lloc: el camí de pujada a Jerosòlima [a]; en el correlatiu, la tercera predicció de Jesús als Dotze sobre la seva passió i resurrecció [a'].

Jesús s'avança en el camí a Jerosòlima

En el primer element [a] Marc esbossa la composició de lloc, el camí de pujada a Jerosòlima, i la diversa actitud de Jesús, que s'avança als seus deixebles, i d'aquests, que estan del tot esbalaïts. «*Es trobaven ja en el camí amb vista a pujar a Jerosòlima...*» Marc utilitza sempre el terme *Jerosòlima*, quan el més normal seria que hagués utilitzat el terme sacral *Jerusalem*. Això ens diu que ja s'ha produït un trencament notable amb els seus correligionaris en la diversa manera de pensar i d'expressar-se, perquè *Jerusalem*, a més de la ciutat, designava el Temple, la institució religiosa jueva, etc.

«*Es trobaven ja en el camí amb vista a pujar...*» (el participi *anabainontes* és un participi present amb valor de futur, una construcció força coneguda), és a dir: «*Es trobaven ja en el camí amb la intenció de pujar...*» La majoria de traductors, en canvi, consideren que es tracta d'una construcció perifràstica: «*Estaven pujant...*».

«*Es trobaven en el camí...*» Aquí no hi ha variants textuals, però fixeu-vos que el camí porta article. El més lògic seria dir 'es trobaven de camí pujant a Jerusalem...' Aquest camí no és un camí normal. És sobretot el camí de Jesús. És el camí que Jesús té en la ment, la intenció d'anar a Jerosòlima. Marc predica —com qui diu— el dia després de la mort i resurrecció de Jesús i, amb el canvi del nom, mostra la seva profunda desafecció envers les institucions jueves. Tot el sistema religiós estava muntat sobre el terme sacral *Jerusalem*; ell se'n distancia i empra el terme neutral *Jerosòlima*. On les Escriptures jueves (l'Antic Testament en grec) posaven *Hierusalem* (transcripció de l'hebreu), hi posa sempre *Hierosoluma*; on el principal protagonista era la Llei, la Constitució d'Israel, ell parla dels Profetes, essent-ne Jesús el Profeta per excel·lència. Aquesta és la composició de lloc. Aquest camí està molt remarcat.

Segueix dient: «... i Jesús els anava emmenant —com qui diu arrossegant, suggerint que es feien el ronsa—; ells estaven esbalaïts». El text normal diu simplement que Jesús «els precedia» i afegeix: «i els qui seguien tenien por», com si tan sols una part hagués seguit Jesús. Això en el Beza no hi consta. El text normal distingeix així entre els qui anaven davant i els qui per descomptat venien darrere de Jesús, en consonància amb la variant «els precedia». El text alexandrí anticipa, amb aquesta distinció, la doble comitiva que es presentarà més endavant en l'escena de l'entrada a Jerosòlima (cf. 11,9).

Acotació geogràfica per a entendre l'itinerari

Aquesta frase de l'evangeli de Marc: «*Es trobaven ja en el camí amb vista a pujar a Jerosòlima...*», des del meu punt de vista, degut a l'extirpació de les perícopes que he pogut recuperar a partir de l'anomenat *Evangelí secret de Marc* (ho veurem en el seu moment), ha pres un caire i un significat molt diferent. En inserir-les en el lloc que ocupaven abans de ser extirpades, m'he adonat que aportaven detalls geogràfics interessantíssims, dels quals es desprèn que encara no havíem travessat el Jordà, que encara ens trobem a la regió de Perea.

Aquest pas per l'altra banda del Jordà, si el poguéssim visualitzar en el mapa veuríem que hi ha una localitat que no acostuma a figurar-hi, tot i que existí. És la Betània de l'altra banda del Jordà, que es troba a la part nord-est del Mar Mort. Aquesta Betània fou el primer lloc on Joan batejava; més tard va remuntar el riu i va batejar a Enon. Precisament en aquesta primera Betània fou on Jesús es va fer un tip de batejar, segons Joan. Això ho dic per a fixar aquest itinerari.

Venint de Galilea el més lògic hauria estat travessar per Samaria o anar-hi per la costa, però no era el camí normal que empraven els jueus. L'itinerari normal era passar per Perea i evitar així Samaria. Quan s'arribava a l'alçada de Jericó, travessaven el riu i pujaven a Jerusalem. Doncs bé, en l'escena que estem comentant, segons la reconstrucció que he pogut fer gràcies a aquestes tres perícopes recuperades de l'Evangelí secret de Marc, resulta que encara no hem travessat el riu. Ja ho sé que els autors ho discutiran.

Publicació del llibre

Tot això que us estic explicant molt ràpidament està a punt de ser publicat en l'editorial Verbo Divino. El llibre es dirà *Composició por etapas del Evangelio de Marcos, redacción jerosolimitana, refundición a partir de Chipre, redacción final en Roma o Alejandría*. Li vaig demanar a Rafael Aguirre que em fes el Pròleg. És professor ordinari a la universitat de Deusto i s'ha dedicat i publicat molt sobre la component sociològica dels evangelis, una de les darreres formes d'interpel·lar el text dins els anomenats mètodes històrico-crítics, dels quals segurament n'heu sentit a parlar. I us haig de dir que m'ha fet una introducció potser massa elogiosa, però és molt sincer, diu entre altres coses:

«Quienes, en cualquier campo de la investigación, cuestionan las teorías convencionalmente admitidas resultan incordiantes y encuentran oposición. Pues bien Rius-Camps ha ido cuestionando los convencionalismos académicos establecidos allí por donde ha ido investigando [...] Sus artículos en las más exigentes y prestigiosas revistas científicas son numerosísimos y sus aportaciones en congresos internacionales son continuos y de alto nivel.

Quería reivindicar esta faceta de Josep como investigador porque creo que muchas veces no se hace justicia a quien trabaja de forma seria y permanente, sin preocuparse, ni falta que le hace, de hacer carrera académica ni de aparecer en los medios. Por su propia naturaleza las opiniones de Josep Rius-Camps son, con frecuencia, discutibles, pero probablemente es el máximo estudioso del Nuevo Testamento que hoy existe en España.»

Jesús prediu per tercera vegada als Dotze la seva passió i resurrecció

En l'*element corresponent* [a'] es prediu per tercera vegada¹, cada cop més particularitzada, la passió, mort i resurrecció de Jesús. «*Prengué de nou a part els Dotze —que són els qui dominen el grup, els caps de tribu —com aquell qui diu— a qui Jesús va elegir preveient que, un cop s'haguessin convertit i canviessin de manera de pensar, serien els qui havien de reunir les dotze tribus que estaven completament disperses. Jesús hauria volgut manifestar-los el seu projecte: «i començà a dir-los el que li havia de succeir: “Mireu estem pujant a Jerosòlima i el Fill de l'home serà lliurat als summes sacerdots i lletrats —el Còdex Beza els posa junts (unint-los amb un sol article)— el sentenciaran a mort i els lliuraran als pagans, es burlaran d'ell i li escopiran i al cap de tres dies ressuscitarà.”»*

Segons els meus càlculs la meva hipòtesi de treball, aquesta tercera predicció, com la primera, pertany a la segona redacció; en canvi, la segona ha resultat ser de primera redacció. És a dir, en primera redacció només hi hauria una predicció. Això és típic de la primera la redacció. En canvi, és típic de la segona redacció desdoblar una o dues vegades temes de primera redacció. Curiosament la que considero de primera redacció és molt simple. Ho podeu comprovar en la *Per. 52. Mc 9,30-32.

Per què Marc insisteix tant?

La insistència vol dir ~~la~~ incredulitat o ~~la~~ dificultat d'acceptar ~~ho~~, no tant per part dels deixebles en el temps de Jesús com sobretot per les pròpies comunitats marcanes. És el que encara ens passa avui dia.

¹ Vegeu **Per. 48. Mc 8,30-31 (1ra. predicció) i *Per. 52. Mc 9,30-32 (2na.).

No és que Jesús tingués una informació privilegiada i secreta, no feia més que llegir i interpretar el que s'estava preparant. Ho tenia molt clar. Ha arribat el moment en que ha de prendre la decisió de manifestar-se com a Messies. (Això, segons Marc, perquè Joan ho fa ja des del començament.) Si tenia clara consciència de ser el Messies d'Israel, algun dia ho havia de fer: «Mireu, estem pujant a Jerosòlima...», algun dia havia de denunciar el tancament total de les autoritats religioses a la seva pretensió. I ja veiem com va acabar. Té, doncs, ple sentit que siguin «els summes sacerdots i els lletrats» els qui, formant un sol conjunt de dos grups ben diferenciats, passin a l'atac. Jesús preveu que denunciant la institució del Temple, els summes sacerdots se'l carregaran. Els lletrats tenien la clau de la interpretació de l'Escriptura i de la Tradició, i no l'han reconegut com a Messies. No poden tolerar que els hagi tirat per terra tota la 'seva teologia'. Té, doncs, tota la raó en anticipar que «el condemnaran a mort i el lliuraran als pagans», perquè els interessarà que no sigui un fet purament religiós, que hauria pogut comportar la lapidació. Recordeu que en l'Evangeli de Joan hi ha dos intents de lapidació (Jn 10.31-33; 11,8), i això té tot caire de ser històric. En canvi, en l'Evangeli de Marc i en els altres sinòptics no es menciona cap d'aquests intents, car no pretenen fer una història. Subratllen altres aspectes més essencials.

Per què el lliuren als romans?

El lliuraran als romans perquè aquests el condemnin amb la mort més ignominiosa que hi havia en el seu temps, perquè aparegui davant la història com un revoltós. I és molt curiós, perquè no hi ha aparegut! Els cristians en som els culpables, ja que hem canviat la creu ignominiosa per una creu decorativa. Pobra creu, com l'hem traduïda... Ens hauria de donar vergonya de seguir a aquest bon senyor! Estem seguint a un criminal, a un revoltós..., que a més a més no ho va ser! Això ho sabem nosaltres. Però, aleshores hi va haver un judici. I els romans feien les coses ben fetes. El dret romà era molt seriós. Per tant, si el condemnaren a mort com un revoltós, és que hi havia una causa (la tenim reflectida en el rètol de la creu). Hi va haver un aixecament, una revolta aquells dies de Pasqua. I està suficientment insinuat. Hi hagué un responsable que es deia Barrabàs, i aquest hauria estat el qui haurien hagut de penjar en una creu. I per a mi, era deixeble de Jesús. I els altres també, però se'n van escapar. Judes va salvar la pell denunciant-lo amb un pacte, que segons Lluc i Marc (terrible!), hauria pactat amb els summes sacerdots per a esdevenir ell el messies d'Israel, un messies que fos acceptat per la 'cúpula' religiosa i en el fons pels romans, car ja els anava bé tenir un messies que no fos violent. Hi van anar amb espases i garrots i, si van anar-hi d'aquesta manera i van anar-hi molts, és perquè Judes tenia molt clar què es trobaria a l'altra bàndol. Per a arrestar al pobre Jesús, que es trobava a l'hort de Getsemaní, no n'hi havia per tant, no era necessari tot això.

Hi ha una cosa molt curiosa en aquesta predicció. Si llegim el text normal, després de «es burlaran d'ell i li escopiran», tots els còdexs, llevat del Còdex Beza, afegixen, si bé amb notables variants: «i l'assotaran i el mataran». Aquests dos incisos no figuren en el Còdex Beza. Per què? Perquè els summes sacerdots i els lletrats, que són dels qui estem parlant, no podien ni assotar-lo ni matar-lo. Ells es van limitar a lliurar-lo als pagans, que eren els qui ho podien fer. En afegir-hi aquí aquests dos incisos, resultarà llavors que en la realització d'aquesta predicció on es narra el procés religiós instruït contra Jesús pels summes sacerdots, els lletrats i els senadors del poble, els qui l'escopiran a la cara, li donaran bofetades i es mofaran d'ell dient-li que profetitzava, ja no es podrà interpretar que foren els líders religiosos sinó «alguns» altres anònims (**Per. 49. Mc 14,53-65). Insensiblement hem traslladat la responsabilitat a uns altres. D'aquí que els mateixos manuscrits afegixin al final d'aquesta darrera perícopa que foren «els criats» els qui li donaven cops. Si prescindim d'aquestes addicions, resulta molt clar que foren precisament els summes sacerdots i lletrats de la predicció els qui, després de condemnar-lo a mort, l'escopiren a la cara, li donaren bofetades i li deien «Profetitzava!» i que, a més, l'empregueren a cops contra ell (14,64-65).

Josep Rius-Camps
Sant Pere de Reixac, 20 d'abril 2008